

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

БАРАНЕНКО Д. В.,
кандидат юридичних наук

УДК 342.951.02:342.5(477)
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3-2.6>

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

У статті досліджені проблеми адміністративно-правового регулювання нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади. Зазначено, що нормотворча діяльність центральних органів виконавчої влади складає сутність і зміст нормотворчого процесу, який є різновидом правотворчості і полягає в діяльності центральних органів виконавчої влади України та їх посадових осіб із створення нормативно-правових актів у порядку, чітко регламентованому законодавством (в залежності від органу нормотворчої діяльності та виду нормативно-правового акта, який створюється). До принципів нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади запропоновано віднести принципи законності, демократизму, гласності, професіоналізму, техніко-юридичної досконалості, ефективності регулювання, виконуваності та планувально-оперативний принципи. Підкреслено, що всі зазначені принципи взаємопов'язані та взаємодіють в процесі реалізації нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади і саме вони складають основні напрями та підґрунтя нормотворчого процесу.

Висловлено думку, що суб'єктами створення нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади є лише міністерства, а інші центральні органи виконавчої влади взагалі не мають права приймати акти нормативно-правового характеру. Зроблено припущення, що, можливо, законодавець у такий спосіб намагається усунути центральні органи виконавчої влади від нормотворчого процесу та одночасно зменшити кількість підзаконних нормативно-правових актів. Наголошено на тому, що подібне штучне обмеження центральних органів виконавчої влади в реалізації нормотворчої діяльності здатне призвести до залишення певних груп суспільних відносин без нормативного регулювання та, відповідно, до порушення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Запропоновано передбачити, що центральні органи виконавчої влади видають накази, або взагалі зазначити, що вони мають право видавати накази та нормативно не обмежувати їх види, як це пропонується унормувати проектом Закону України «Про нормативно-правові акти». Обґрунтовано думку, що основним призначенням підзаконних нормативно-правових актів є регулювання суспільних відносин шляхом розвинення, розкриття та реалізації законодавчих норм і часткового первинного регулювання суспільних відносин, які складаються в процесі життєдіяльності населення країни.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правові аспекти, виконавча влада, міністерство, нормативно-правовий акт, нормотворча діяльність, повноваження, публічне управління, центральний орган виконавчої влади

Baranenko D. V. Analysis of modern problems of administrative and legal regulation of rule-making activities of central executive bodies

The article examines the problems of administrative and legal regulation of central executive bodies. It is noted that the rule-making activity of central executive bodies is the essence and content of the rule-making process, which is a kind of lawmaking and consists in the activities of central executive bodies of Ukraine and their officials to create regulations in a manner clearly regulated by law (depending on the body), normative activity and the type of normative legal act that is created). The principles of rule-making activity of the central executive bodies include the principles of legality, democracy, publicity, professionalism, technical and legal excellence, efficiency of regulation, enforceability and planning and operational principles. It is emphasized that all these principles are interconnected and interact in the process of implementing the rule-making activities of the central executive bodies and they are the main directions and foundations of the rule-making process.

The opinion is expressed that only ministries are the subjects of creation of normative legal acts of central executive bodies, and other central executive bodies do not have the right to adopt normative legal acts at all. It has been suggested that the legislator may be trying to remove central executive bodies from the rule-making process and at the same time reduce the number of by-laws. It is emphasized that such an artificial restriction of central executive bodies in the implementation of rule-making activities can lead to leaving certain groups of public relations without regulation and, accordingly, to a violation of the rights and legitimate interests of individuals and legal entities. It is proposed to provide that the central executive bodies issue orders, or in general to note that they have the right to issue orders and not limit their types, as it is proposed to regulate the draft Law of Ukraine "On regulations". The opinion is substantiated that the main purpose of bylaws is the regulation of public relations through the development, disclosure and implementation of legislation and partial primary regulation of public relations, which are formed in the process of life of the population. Proposals were made to improve the norms of the draft Law of Ukraine "On normative legal acts", to harmonize the norms of current legislation on amendments to normative legal acts of central executive bodies, the process of creating regulatory normative legal acts of central executive bodies; legislation on public discussions of draft regulations of central executive bodies.

Key words: *administrative and legal regulation, administrative and legal aspects, executive power, ministry, normative legal act, rule-making activity, powers, public administration, central executive body.*

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні набула актуальності проблема недостатнього регулювання нормотворчої діяльності взагалі та центральних органів виконавчої влади зокрема. На дуже низькому рівні залишається нормативне регулювання процесу створення нормативно-правових актів – ця група суспільних відносин врегульована лише частково за окремими напрямками, такими як порядок створення регуляторних нормативно-правових актів, нормативно-правових актів, які мають міжвідомчий характер або торкаються прав і свобод громадян та відповідно підлягають державній реєстрації в органах юстиції тощо. Наслідком такого становища стала відсутність єдиного нормативно-правового акта, яким має бути в цілому врегульована нормотворча діяльність в Україні. Від якості підзаконних нормативно-правових актів цілком і повністю залежить якість правового регулювання суспільних відносин в країні, захист інтересів, прав та свобод громадян. Звідси, проблема низької ефективності та якості нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади є не тільки очевидною, але й потребує негайного вирішення, оскільки вона гальмує подальший процес становлення в Україні дієвої системи регулювання суспільних відносин.

Проте не можна категорично стверджувати, що в Україні на сьогодні нормотворчий процес центральних органів виконавчої зовсім не врегульовано. Але недосконалість і недостатність регулювання нормотворчого процесу призводить до прийняття неефективних і не зовсім якісних нормативно-правових актів, до порушень під час їх створення та, як наслідок, – скасування таких нормативно-правових актів або визнання їх неконституційними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми адміністративно-правового регулювання нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади розглядалися в роботах представників вітчизняної і зарубіжної юридичної науки у галузі адміністративного та конституційного права, теорії держави та права, серед яких слід відзначити праці В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, О.Ф. Андрійко, Г.В. Атаманчука, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, С.Н. Братуся, М.М. Бурбики, Л.К. Воронової, В.М. Гаращука, В.К. Гіжевського, І.П. Голосніченка, І.С. Гриценка, С.М. Гусарова, Є.В. Додіна, В.В. Зуй, Р.А. Калужного, С.В. Ківалова, В.В. Конопльова, В.В. Копейчикова, В.О. Котюка, Є.В. Курінного, В.М. Марчука, О.М. Музичука, В.Я. Настюка, Л.В. Ніколаєву, Н.Р. Нижник, В.І. Олефіра, О.В. Петришина, В.П. Петкова, В.М. Поповича, Н.Ю. Пришви, П.М. Рабіновича, О.Ф. Скакун, С.Г. Стеценка, В.П. Чабана, В.О. Шамрая, В.М. Шаповала, О.О. Шевченка, Ю.С. Шемшученка, І.М. Шопіної та інших. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, опублікованих останніми роками, необхідність вирішення проблем адміністративно-правового регулювання нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади, з одного боку, та відсутність комплексних наукових досліджень з цієї проблематики – з іншого, зумовлюють актуальність та важливість наукового дослідження зазначеного питання.

Формування цілей. Метою статті є аналіз сучасних проблем адміністративно-правових аспектів регулювання нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади України та визначення шляхів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Законодавством України на Міністерство юстиції та його структурні підрозділи покладаються функції з державної реєстрації нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, які торкаються прав, свобод та інтересів громадян або мають міжвідомчий характер, що полягає в проведенні правової експертизи цих нормативно-правових актів на відповідність Конституції та чинним законам України. Саме під час проведення правової експертизи нормативно-правових актів, поданих на державну реєстрацію, і виявляються нормативно-правові акти, державна реєстрація яких, за певних підстав, не може бути здійснена. З цього приводу В.М. Пекарчук зазначає, що у сучасних умовах правового регулювання якість законодавства перебуває не на високому рівні. Це стосується також відомчих і муніципальних нормативних правових актів, які часто не відповідають техніко-юридичним правилам і вимогам, а іноді й міжнародним стандартам в галузі прав людини [1, с. 48-49].

У державній реєстрації нормативно-правового акта може бути відмовлено за двох підстав. По-перше, за певні порушення та недотримання за змістом та формою нормативно-правового акта, тобто за матеріальних підстав (невідповідність нормам чинного законодавства змісту нормативно-правового акта, недотримання правил правопису, діловодства тощо). А по-друге, за порушення процедури створення нормативно-правового акта (непогодження нормативно-правового акта із заінтересованими особами, недотримання процедури створення регуляторних нормативно-правових актів тощо), тобто за процесуальних підстав. Таким чином, органи юстиції при відмові в державній реєстрації, поверненні на доопрацювання нормативно-правових актів перешкоджають впровадженню та подальшому застосуванню нормативно-правових актів, які порушували б права, свободи та законні інтереси громадян, суперечили Конституції і чинному законодавству тощо.

Міністерством юстиції України затверджено Порядок скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру, яким передбачено «процедуру скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади ..., дату виключення з державного реєстру нормативно-право-

вих актів ..., нормативно-правового акта, рішення про державну реєстрацію якого скасовано, опублікування рішення про скасування державної реєстрації, оскарження скасування рішення про державну реєстрацію» [2]. Проектом Закону України «Про нормативно-правові акти» пропонується встановити, що Порядок скасування рішення про державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів має бути встановлений не Міністерством юстиції, а Кабінетом Міністрів України [3], тобто відповідний Порядок має бути встановлений не наказом Мін'юсту, а постановою Кабінету Міністрів України, підзаконним нормативно-правовим актом вищої юридичної сили, що підвищує статус та важливість поставленого питання.

Рішення про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта оформлюється наступними процесуальними документами: по-перше, складається висновок про скасування рішення, встановленого зразка та, по-друге, відповідний наказ органу державної реєстрації [4, с. 140], який і є підставою для скасування рішення про державну реєстрацію та подальшого виключення нормативно-правового акта, рішення про державну реєстрацію якого скасовано з Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Скасування рішення про державну реєстрацію здійснюється органом державної реєстрації, який зазначену реєстрацію і проводив. Водночас Порядком скасування рішення про державну реєстрацію встановлено, що «у разі надходження до Міністерства юстиції України скарги на нормативно-правовий акт, зареєстрований територіальним органом Міністерства юстиції України, або в разі виявлення Міністерством юстиції України під час перевірки зареєстрованого територіальним органом Міністерства юстиції України нормативно-правового акта, що суперечить чинному законодавству, Міністерство юстиції України має право скасувати рішення про державну реєстрацію такого акта за встановленою цим Порядком процедурою» [5].

Особливої уваги, на наш погляд потребує норма щодо опублікування наказу органу юстиції про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта органу виконавчої влади та строки цього опублікування. Слід зазначити, що, враховуючи те, що підзаконний нормативно-правовий акт, рішення про державну реєстрацію якого скасовано, припиняє чинність з дня виключення його з державного реєстру, то, як нами вже зазначалося, дуже важливо опублікувати інформацію щодо скасування рішення про державну реєстрацію та виключення нормативно-правового акта з реєстру з метою доведення її до відома заінтересованих фізичних та юридичних осіб. Законодавством визначено норму обов'язковості опублікування такої інформації, але не встановлено терміну, протягом якого така інформація має бути надрукована. Так, з метою захисту прав і свобод фізичних та юридичних осіб, оперативного доведення інформації щодо скасування рішення про державну реєстрацію підзаконного нормативно-правового акта органу виконавчої влади та виключення його з державного реєстру до зацікавлених осіб встановити, що відповідний наказ із супровідним листом, який має містити інформацію про дату виключення нормативно-правового акта з державного реєстру, наступного робочого дня після виключення з реєстру подається до друкованого засобу масової інформації для подальшого опублікування та в той же день оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного органу юстиції. До речі, доцільно встановити для друкованих засобів масової інформації, особливо це стосується регіональних засобів масової інформації місцевих державних адміністрацій, обов'язок не лише друкувати інформацію відповідного управління юстиції про скасування рішення про державну реєстрацію, а й встановити, що вони мають її надрукувати протягом тижня з дня надходження цієї інформації до редакції.

Законодавством передбачено, що за певних підстав підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади можуть бути скасовані також органом виконавчої влади вищого рівня (постанови Кабінету Міністрів України – Президентом (хоча він і не є вищестоящим органом виконавчої влади над Кабінетом Міністрів України, але відповідно до Конституції, як глава держави, має право скасовувати акти Кабінету Міністрів); акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади – Кабінетом Міністрів України; територіальних орга-

нів міністерств – міністрами; територіальних органів виконавчої влади – центральними органами виконавчої влади або міністром, який спрямує його діяльність; розпорядження голів місцевих державних адміністрацій – Президентом України або головою місцевої державної адміністрації вищого рівня.

Отже, знов підтверджується запропонована нами в роботі класифікація видів скасування підзаконних нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади на: скасування органом нормотворення, скасування вищестоящим органом; скасування органом юстиції рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта.

Дослідник Я.С. Рябченко, яка окремо вивчала особливості оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві, зазначає, що в Україні існує «адміністративний і судовий порядок вирішення адміністративно-правових спорів». Адміністративний полягає в можливості звернення особи, права, свободи та законні інтереси якої порушуються, із скаргою до «органу, який безпосередньо порушив її права, або до вищого органу», а судовий – у можливості «звернення фізичної чи юридичної особи зі скаргою безпосередньо до суду» [6, с. 93]. Продовжуючи наукову думку, слід зазначити, що на переконання В.В. Жидецької, реалізація рішень у справах про визнання нормативних актів незаконними здійснюється переважно в адміністративному порядку. Таким рішенням на відповідача не повинна покладатися обов'язок скасувати нормативний правовий акт, так як цей акт вважається не чинним з моменту вступу рішення в законну силу або з моменту, визначеного судом та зазначеного в резолютивній частині судового рішення. Реалізація такого рішення полягає в опублікуванні в засобах масової інформації відомостей про рішення суду про визнання нормативного правового акта незаконним з метою доведення цієї інформації до всіх зацікавлених осіб [7, с. 101].

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що порядок оскарження підзаконних нормативно-правових актів можна розділити на адміністративний, до якого можуть бути віднесені: скасування органом нормотворення, скасування вищестоящим органом; скасування органом юстиції рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта та судовий, до якого може бути віднесено оскарження нормативно-правових актів у судовому порядку.

Вважається, що судовий порядок оскарження має певні переваги перед адміністративним. Однією з основних гарантій захисту прав і свобод фізичних та юридичних осіб в Україні є право на звернення до суду, якщо ці особи вважають, що їх права, свободи та законні інтереси порушуються. Так, питання визнання нормативно-правового акта незаконним чи таким, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили, повністю або в окремій його частині віднесені до компетенції адміністративних судів України [8]. Аналізуючи положення Кодексу адміністративного судочинства України, можна сказати, що в даних нормах проведено розмежування видів нормативно-правових актів, які оскаржуються.

Недоліки та недосконалості законодавства взагалі та процедури створення нормативно-правових актів зокрема, підтримання їх у контрольному стані, а саме своєчасне та повне приведення їх у відповідність до вищестоящих нормативно-правових актів, узгодження між собою тягнуть за собою негативні наслідки, які можуть призводити до порушень прав і свобод фізичних та юридичних осіб. С.І. Куценко, проаналізувавши думки дослідників, зазначає, що сучасна наука пропонує «розрізнити види адміністративного оскарження» залежно від галузі, в якій вчиняється адміністративне провадження. Водночас він зауважує, що така класифікація є недосконалою через те, що таким чином кожна галузь повинна мати певні особливості в процедурі оскарження за галузевою ознакою, та вважає, що такі відмінності мають бути суттєвими, щоб виділяти їх у окреме провадження [9, с. 59].

Д. Лученко наголошує на цільовому та функціональному навантаженні адміністративно-правового оскарження. По-перше, воно має своєю ціллю усунення порушень норм права, допущених суб'єктами владних повноважень і в цьому сенсі виступає гарантією підтримання законності і правопорядку. Причому дія інституту оскарження спрямована на дотримання суб'єктами владно-розпорядчої діяльності як обсягу своїх повноважень, так і процедури їх здійснення. По-друге, метою оскарження є усунення наслідків порушення правових

вимог із боку суб'єкта владних повноважень. По-третє, інститут оскарження є способом відновлення прав і законних інтересів осіб, що були порушені через діяльність суб'єктів владних повноважень [10, с. 156-157].

Разом із тим у Митному кодексі України питанням оскарження рішень, дій або бездіяльності органів доходів і зборів, їх посадових осіб присвячено окрему главу, в якій знайшли відображення особливості оскарження саме в цій галузі [11]; Податковим кодексом України окремою главою встановлено порядок оскарження рішень контролюючих органів [12]. Але аналіз вищезазначених нормативно-правових актів дозволив встановити, що в узагальненому розумінні порядок оскарження зводиться до оскарження в адміністративному порядку (в межах органів митної, податкової системи) або в судовому (в порядку адміністративного судочинства) порядку із певними відмінностями і особливостями. Разом із тим кожний вид органів виконавчої влади наділений особистими, притаманними лише їм, спеціальними функціями та повноваженнями й, відповідно, певним чином відрізняються і порядки оскарження їх рішень, що, на нашу думку, і дозволяє класифікувати оскарження їх рішень за галузевою ознакою.

О.В. Рой, проаналізувавши норми Кодексу адміністративного судочинства України, дійшов висновку, що в його положеннях «проведено розмежування видів нормативно-правових актів, які оскаржуються», та зазначає, що підзаконні нормативно-правові акти «оскаржуються на підставі їх законності та відповідності правовим актам вищої юридичної сили», крім постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента, актів Вищої Ради правосуддя, рішень Кваліфікаційної комісії суддів, які оскаржуються лише на підставі їх законності (крім конституційності) [13, с. 89].

Д. Власенко також наголошує на тому, що адміністративні суди в процесі здійснення судочинства перевіряють підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади лише на їх законність, тобто відповідність актам вищої юридичної сили – законам [14, с. 88], а не на конституційність, що є виключною компетенцією Конституційного Суду. Законом України «Про Конституційний Суд України» передбачено, що саме Конституційний Суд приймає рішення та дає висновки у справах щодо конституційності актів Кабінету Міністрів України. Разом із тим зазначеним Законом однією з підстав відкриття провадження «щодо відповідності норм чинного законодавства принципам і нормам Конституції України» є «виникнення спірних питань щодо конституційності правових актів, виявлених органами виконавчої влади у процесі їх застосування» [15].

Отже, у випадку виникнення в процесі реалізації норм чинного законодавства (нормативно-правових актів органів виконавчої влади, в тому числі) спірних питань щодо їх конституційності, такий факт стане підставою для його розгляду в порядку конституційного судочинства. Враховуючи наведене вище, можна зазначити, що судовий порядок оскарження нормативно-правових актів складається із оскарження в порядку адміністративного судочинства (щодо законності нормативно-правових актів) та в порядку конституційного судочинства (щодо їх конституційності). Д. Власенко, зазначає, що зі статистичного аналізу «здійснення адміністративного судочинства судами України за 2006–2008 рр.» вбачається, що кількість справ щодо оскарження підзаконних нормативно-правових актів органів виконавчої влади збільшилася у три рази у 2008 р. у порівнянні із 2006 р. Це зумовлено зростанням кількості нормативно-правових актів, які не відповідають чинному законодавству та тим, що «підвищився рівень громадського контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень». Також Д. Власенко зазначає, що незрозуміло чому «залишається несистематизованою практика діяльності адміністративних судів щодо розгляду даної категорії справ, що позбавляє можливості визначення вад застосування законодавства в практичній діяльності суду» [16, с. 89-90]. Ми погоджуємося з автором в тому, що, на жаль, сьогодні ще недостатньо відкритої, доступної для громадськості та науковців інформації, яка б дозволила дослідити практичні проблеми реалізації нормотворчої діяльності органів виконавчої влади в Україні.

Висновки. Таким чином, недостатність і недосконалість адміністративно-правового регулювання нормотворчого процесу центральних органів виконавчої влади призводить до прийняття неефективних, неякісних нормативно-правових актів, порушень в процесі їх створення та, як наслідок, – скасування таких нормативно-правових актів, визнання їх неконституційними, не чинними. сьогодні ще недостатньо відкритої, доступної для громадськості та науковців інформації, яка б дозволила дослідити практичні проблеми реалізації нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади в Україні. Міністерством юстиції України, як і адміністративними судами, не в повній мірі висвітлюється діяльність органів юстиції щодо реєстрації нормативно-правових актів, відмови в їх реєстрації та скасування. Незважаючи на те, що сьогодні в Україні велика увага приділяється висвітленню діяльності центральних органів виконавчої влади через засоби масової інформації, огляд дозволяє виявити, що зміст її суттєвого значення не має, носить суто поверхневий інформаційний, а не науковий і не практичний характер й ускладнює та унеможливорює наукові дослідження в певних напрямках. Слід прийняти Закону України «Про правотворчу діяльність та нормативно-правові акти», яким мають бути врегульовані матеріальні та процесуальні норми нормотворчого процесу.

Список використаних джерел:

1. Пекарчук В.М. Законодавчі і виконавчі органи державної влади в Україні: становлення та розвиток (90-ті роки XX – початок XXI століття) : монографія. Чернівці : Академія ДПтС, 2018. 205 с.
2. Про затвердження Порядку скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру : Наказ Міністерства юстиції України від 31 липня 2007 р. № 32/5. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Про нормативно-правові акти України : Проект Закону України від 1 грудня 2010 р. № 7409. URL: <http://www.ips.ligazakon.net> > document.
4. Гетьман Є.А. Скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта: удосконалення процедури. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 4. С. 139-141.
5. Про затвердження Порядку скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру : Наказ Міністерства юстиції України від 31 липня 2007 р. № 32/5. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Рябенко Я.С. Деякі теоретичні і практичні аспекти розгляду і вирішення справ з оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві України. *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 9. С. 92-97.
7. Жидецька В.В. Проблемні питання в оскарженні нормативно-правових актів. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 99-106.
8. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.
9. Куценко С.І. Процесуальні норми в адміністративному праві України : монографія : Відкрит. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». Київ : Талком, 2018. 145 с.
10. Лученко Д. Окремі проблеми законодавчого регулювання процедури судового оскарження в адміністративно-деліктній сфері. *Вісник Академії правових наук України*. 2013. № 1. С. 156–166.
11. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.
12. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.
13. Рой О.В. Дотримання принципів адміністративного судочинства при розгляді справ про оскарження правових актів. *Держава і право. Серія : Юридичні науки*. 2017. Вип. 77. С. 87-100.
14. Власенко Д. Адміністративно-правове регулювання оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації з надання адміністративних послуг. *Нау-*

кові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право. 2017. Вип. 2. С. 87-91.

15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-68>.

16. Власенко Д. Адміністративно-правове регулювання оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації з надання адміністративних послуг. *Наукові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Право.* 2017. Вип. 2. С. 87-91.

БОЛДІЖАР С. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
(ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»)

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3-2.7>

ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено судову практику Європейського суду з прав людини щодо права на евтаназію, проаналізовано пропозиції впровадження вказаного інституту в Україні. Встановлено, що незважаючи на активне обговорення та аргументування права кожної людини на гідну смерть, тільки деякі європейські держави врегулювали та дозволили цю процедуру чи окремий її різновид. На процеси легалізації евтаназії у європейських державах вплинула і практика ЄСПЛ.

Виявлено, що Європейський суд з прав людини виходить з позиції, що право на смерть є діаметрально протилежним праву на життя і не може впливати з нього. Саме тому, ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод не може тлумачитися як така, що гарантує право на смерть.

У процесі аналізу практики Європейського суду з прав людини встановлено, що справи щодо права на евтаназію розглядалися з приводу порушення не тільки ст. 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також статті 3, 8 та деяких інших. У контексті ст. 8 Європейський суд з прав людини висловив позицію, що «одним із аспектів права на повагу до приватного життя є право особи вирішувати яким способом та коли закінчиться її життя, але за тих умов, коли вона здатна вільно приймати відповідне рішення».

Обґрунтовано, що відповідні наукові дослідження та практика Європейського суду з прав людини вплинула і на зміну підходів до питання евтаназії в Україні. Зокрема, у 2020 року розпочалося широке обговорення Концепції рекодифікації Цивільного кодексу України. Так, передбачено легалізацію пасивної евтаназії та асистованого самогубства. Безумовно, така легалізація зумовить зміни не тільки цивільного, але і адміністративного та кримінального законодавства.

